

Landbouw kan niet zonder natuur

Hoe Provincie &
collectief samen een
Zeeuwse ambitie
voor het
agrarisch natuurbeheer
ontwikkelden.

20 mei 2026

Deelnemersvraag 1

1a) Wie is er bekend met het agrarisch natuurbeheer?

- Heel erg bekend
- Enigszins bekend
- Vrij onbekend

1b) Wie werkt er aan agrarisch natuurbeheer?

- (Vrijwel) dagelijks
- Soms
- (Nog) niet

Agrarisch natuurbeheer – wat is het?

- ❖ Bij agrarisch natuurbeheer wordt **landbouwproductie gecombineerd met natuurbeheer**.
- ❖ Het landbouwkundig gebruik wordt minder intensief zodat karakteristieke natuurwaarden zoals weidevogels, akkervogels, dijkplanten of akkerplanten weer de ruimte krijgen.
- ❖ Met agrarisch natuurbeheer wordt een bijdrage geleverd aan de biodiversiteit (soortenbescherming), verbeteren van de waterkwaliteit en klimaatadaptatie door integratie van natuur in de agrarische bedrijfsvoering.

Zeeuwse praktijk - doelsoorten

In Zeeland nemen we maatregelen voor verschillende soorten.

Er worden diverse beheerpakketten ingezet, afhankelijk van de locatie, van het type leefgebied en de doelsoort.

Typisch Zeeuwse doelsoorten:

Zeeuwse praktijk - maatregelen (1)

Brede akkerranden:

- verbindingen in het landschap,
- verspreiding (nuttige) insecten,
- bijdrage aan natuurlijke plaagbestrijding en bestuiving

Zeeuwse praktijk - maatregelen (2)

Vogelakkers

Vogelakker in stroken: ^^
Hoofdgewas (reguliere teelt) met
ertussen bloemstroken

Vogelakker in blokken >>
voor vier seizoenen,
Variatie - Voedsel -
Veiligheid - Voortplanting

Zeeuwse praktijk - maatregelen (3)

Dooradering = verbindingen

Zeeuwse praktijk - maatregelen (4)

Dooradering

Agrarisch natuurbeheer – stelsel ANLb

- ❖ ANLb staat voor **A**grarisch **N**atuur- en **L**andschaps**b**eheer, bestaat sinds 2016;
- ❖ ANLb maakt onderdeel uit van het **GLB-NSP**
(pijler 2 > Europese middelen met nationale cofinanciering,
van Rijk, Provincie of waterschap);
- ❖ **Landelijk** wordt **ANLb doelenkader** opgesteld, op basis van Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), Kaderrichtlijn Water en klimaatdoelen;
- ❖ Beleid uitvoering ANLb wordt bepaald in **provinciaal Natuurbeheerplan >>**
- ❖ ANLb subsidie voor gebiedsaanvragen wordt toegekend voor 6 jaar;
- ❖ ANLb wordt uitgevoerd door **collectieven** > coöperaties/verenigingen van boeren;
- ❖ Collectieven sluiten beheercontracten op voor percelen met agrariërs.

Deelnemersvraag 2

Ben je het eens met de stelling:

“Landbouw en natuur kunnen niet zonder elkaar”

- Helemaal mee eens
- Enigszins mee eens
- Oneens

Landbouw & natuur

Landbouw kan niet zonder natuur

Natuur kan niet zonder landbouw

Waarom het ANLb goed werkt

- Collectief stelsel
- Gebiedsgericht
- Vrijwillig
- Samenwerking
- Korte lijnen
- Vertrouwen
- Lerend beheren
- Begeleiding
- Eigenaarschap
- Betrokkenheid

Huidige situatie Agrarisch natuurbeheer

Nationaal

- Regeling **ANLb** (landelijk) sinds 2016;
- **Contourennota 2024**: investeren in **ANB** > zowel beheer als aanleg, capaciteit en monitoring.

Zeeland

- Omvang ANLb in Zeeland tot nu toe m.n. beperkt door beschikbaar budget (nationaal bepaald in het GLB-NSP);
- Regeling NoL (provinciaal) sinds 2024, gericht op kwetsbare N2000-gebieden, (niet beperkt door voorwaarden & begrenzing in Natuurbeheerplan Zld);
- In 2026 grote uitbreiding met nationale ANB-middelen én Koplopersgeld;
- Animo agrariërs blijft groter dan budgetruimte.

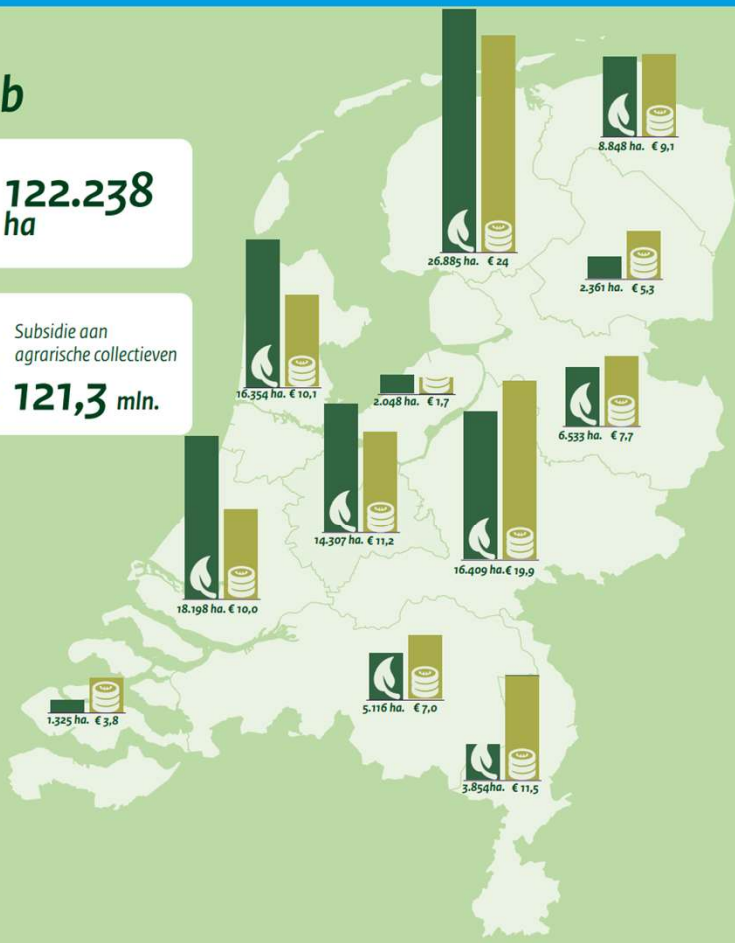
Agrarisch Natuur & Landschapsbeheer 2024

In opdracht van de Provincies

ANLb

122.238 ha

Subsidie aan agrarische collectieven
121,3 mln.

ANLb Leefgebieden per provincie (in hectare)

open grasland

klimaat

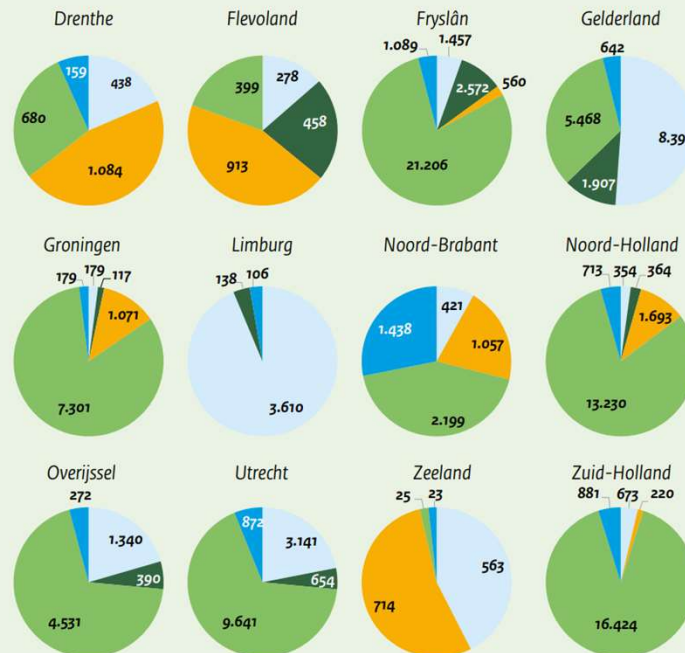
open akker

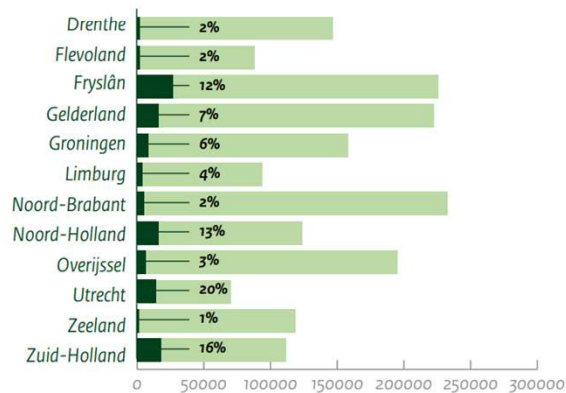
water

dooradering

Aandeel agrarisch natuurbeheer in totaal landbouwgebied (in hectare)

Bron: RVO

Waarom een Zeeuwse ambitie?

Aanleiding:

- meer budget voor ANB in Hoofdlijnenakkoord kabinet Schoof (2024; €500 miljoen);
- Rijkswens voor focus op *landbouwaandachtsgebieden*, w.o. beekdalen, veenweides, grutto-, N2000- en waterwingebieden (die er weinig tot niet zijn in Zeeland);
- ANB steeds vaker gezien als een (of zelfs dé) oplossing voor veel opgaven van het landelijk gebied

Doel:

- Zelf voortouw nemen als Provincie door richting te geven aan uitbreiding van het ANB.
- Met korte en lange termijnvisie laten zien wat behoefte ANB in Zeeland is.
- Bouwsteen leveren voor het toekomstperspectief Zeeland 2050.

Deelnemersvraag 3

Een ambitie opstellen: Hoe zouden jullie dat aanpakken?

Onze aanpak: van droom naar ambitie

Productieve samenwerking tussen

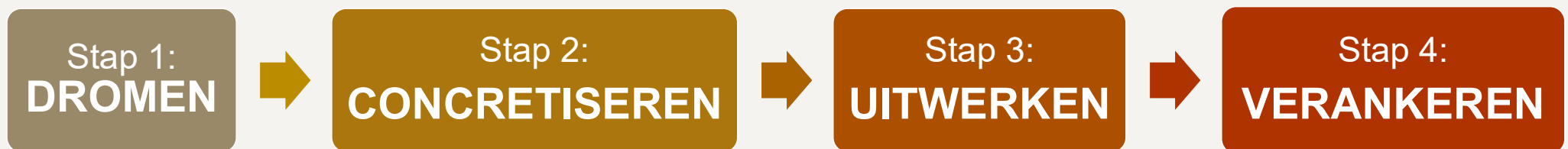

en

Samen geïnventariseerd hoe we de toekomst van het ANB in Zeeland vorm willen geven.

Het opstellen van een ambitie in 4 stappen:

Onze aanpak: van droom naar ambitie

Productieve samenwerking tussen

en

Stap 1: DROMEN

- Een dagdeel uitgetrokken voor brainstorm met medewerkers collectief & Provincie:
 - Wat gaat goed?
 - Wat is nodig?
- (Korte) sessie met bestuurders om hun toekomstbeeld op te halen.

Bloemlezing van de droombeelden >>

Onze aanpak: van droom naar ambitie

Stap 2: CONCRETISEREN

- Gezamenlijk vragen besproken: **Welke doelen** willen we bereiken, **hoe & wanneer** gaan we dat doen?
- **Aanpak**: opgedeeld in fases, kort, middellang en toekomst.
- Per fase een lijst met ambities opgesteld.
- **Randvoorwaarden** vastgesteld.

Stap 3: Uitwerken

De gezamenlijk bepaalde ambities en randvoorwaarden zijn vervolgens door Provincie uitgewerkt in een document.

De inhoud van het document is tevens samengevat in een schematisch overzicht.

Stap 4: Verankeren

Het Ambitiedocument is door GS vastgesteld en onderdeel van het Programma Landelijk Gebied.

Deelnemersvraag 4

Als jij aan Zeeland denkt, waar denk je dan dat de uitdagingen voor het agrarisch natuurbeheer liggen?

Bijvoorbeeld landschappelijk, soort landbouw, geografische ligging, doelsoorten

Zeeuwse uitdagingen voor ANB

Typisch Zeeuwse opgaven:

- Herstel populatie akkervogels;
- Ondersteunen van kustvogels;
- Beheer binnendijken en kreken (onderdeel GBDA);
- Bijdragen aan doelen Kaderrichtlijn Water;
- Landbouw een van weinige draaiknoppen in stikstofreductie.

Uitdaging is om meer aandacht en middelen voor ANB in Zeeland te krijgen, want:

- Weinig zgn. (prioritaire) landbouwaandachtsgebieden in Zeeland;
- Van oudsher lager budget voor akkerbouwgebieden > NL is voor weidevogels belangrijker (VHR);
- Beheervergoedingen op bouwland hoger dan op weidegronden (door inkomstenderving).

Fasering ambitie

Fase 1 - korte termijn: 2026-2028

Doel: Meer resultaat in ecologisch kansrijke gebieden. ANB draagt bij aan de urgente provinciale opgaven.

Strategie: Groei binnen bestaande kaders en bestaande afspraken door boeren op de juiste plekken te enthousiasmeren om mee te doen.

Fase 2 - middellange termijn: 2029-2035

Doel: Ontwikkeling naar een volhoudbare, natuurinclusieve landbouw. Bestendigen van resultaten die bijdragen aan de provinciale opgaven.

Strategie: behouden, versterken en verruimen.

Fase 3 - Perspectief Zeeland 2050

Doel: voedselproductie en ecologie zijn integraal verweven in het landschap en het boerenbedrijf.

Perspectief Zeeland 2050

Voedselproductie en ecologie zijn integraal verweven in het landschap en het boerenbedrijf.

1. Gezond voedsel, gezonde leefomgeving en een gezonde boterham.
2. Natuur is voldoende hersteld:
 - De biodiversiteit in het landelijk gebied is verbeterd, waaronder toename van boerenlandvogels;
 - Agrarisch natuurbeheer versterkt de natuurgebieden.
3. De identiteit van het Zeeuwse landschap is versterkt.
4. Alle boeren zijn beheerder van natuur en landschap.
5. Maatschappelijke waardering voor natuurinclusieve landbouw.

Ambities 2026 - 2028

Meer resultaat in ecologisch kansrijke gebieden plus bijdragen aan stikstofreductie en waterkwaliteit

- ✓ Vergroten deelname in alle leefgebieden, op akkerland, grasland en dooradering (zoals binnendijken en landschapselementen);
- ✓ Agrarisch natuurbeheer langs (kwetsbare) waterlopen;
- ✓ Randen rond kwetsbare N2000-gebieden;
- ✓ Uitbreiden monitoring.

Ambities 2029 - 2035

Ontwikkelen van een volhoudbare, natuurinclusieve landbouw. Resultaten behouden, versterken en verruimen.

- ✓ Uitbreiden van maatregelen in alle agrarische leefgebieden en rond alle natuurgebieden;
- ✓ Natuurvriendelijke oevers door boeren;
- ✓ Verruimen aanbod natuurinclusieve teeltmaatregelen;
- ✓ Agrarisch beheer binnendijken;
- ✓ Uitbreiden en verbeteren monitoring;
- ✓ Ecologisch en bedrijfsmatig experimenteren, leren en ontwikkelen.

Ervaring van collectief bij opstellen ambitie

**Balans tussen
idealisme &
realiteit**

Deelnemersvraag 5

Wat is er volgens jullie nodig om deze ambitie te bereiken?

(welke randvoorwaarden)

Randvoorwaarden

- Boeren behouden regie over hun land (vrijwilligheid).
- ANB is onderdeel van het agrarisch verdienmodel.
- Helder en stabiel instrumentarium.
- Beheervergoedingen zijn langjarig gezekerd (min. 6 jaar).
- Gebiedsgerichte benadering.
- De begeleiding bij de uitvoering is goed geregeld.
- Voldoende beheer- en beleidsmonitoring om te zorgen voor effectief ANB.
- Positieve maatschappelijke communicatie over integratie van voedselproductie en natuur.

Overzicht ambitie Agrarisch natuurbeheer

ZEEUWSE AMBITIE VOOR AGRARISCH NATUURBEHEER

Voor de akkervogels, de kustvogels, de binnendijken, de natuur en de boeren in Zeeland

AMBITIE 2026-2028

We gaan voor meer resultaat in ecologisch kansrijke gebieden en dragen bij aan de opgaven voor stikstof en waterkwaliteit.

HOE DOEN WE DAT?

- ✓ Vergroten deelname in alle leefgebieden, op akkerland, grasland en dooradering (zoals binnendijken en landschapselementen)
- ✓ Agrarisch natuurbeheer langs waterlopen
- ✓ Randen rond kwetsbare N2000-gebieden
- ✓ Uitbreiden monitoring

AMBITIE 2029-2035

We ontwikkelen een volhoudbare, natuurinclusieve landbouw. We behouden, versterken en verruimen de resultaten.

HOE DOEN WE DAT?

- ✓ Uitbreiden van maatregelen in alle agrarische leefgebieden en rond alle natuurgebieden
- ✓ Natuurvriendelijke oevers door boeren
- ✓ Verruimen aanbod natuurinclusieve teeltmaatregelen
- ✓ Agrarisch beheer binnendijken
- ✓ Uitbreiden monitoring
- ✓ Ecologisch en bedrijfsmatig experimenteren, leren en ontwikkelen

PERSPECTIEF ZEELAND 2050

Voedselproductie en ecologie zijn integraal verweven in het landschap en het boerenbedrijf.

HOE DOEN WE DAT?

- ✓ We zorgen voor gezond voedsel, gezonde leefomgeving en een gezond verdienmodel
- ✓ De natuur is voldoende hersteld
- ✓ De identiteit van het Zeeuwse landschap is versterkt
- ✓ Alle boeren zijn beheerder van natuur en landschap
- ✓ Maatschappelijke waardering voor natuurinclusieve landbouw

WAT VINDEN WIJ BELANGRIJK?

Boeren behouden regie over hun land - Agrarisch natuurbeheer is onderdeel van het agrarische verdienmodel - Langjarige beheervergoedingen - Gebiedsgerichte benadering - Goede begeleiding bij de uitvoering - Positieve maatschappelijke communicatie

Het volledige ambitiedocument is terug te vinden op de website van Provincie Zeeland:
[Agrarisch natuur- en landschapsbeheer | Provincie Zeeland](#)

Dank voor
jullie
aandacht!

Gebiedscoördinator Irene Schipper
gebiedscoordinator@poldernatuurzeeland.nl

VRAGEN?

Adviseur agrarisch natuurbeheer:
Karien van Veggel
cgm.v.veggel@zeeland.nl

Provincie Zeeland
Samen Werkt!

Strategische agenda

- Geen harde grenzen tussen de fasen van de ambitie > kansen benutten als die zich voordoen.
- Combineren van het agrarisch natuurbeheer met andere maatschappelijke opgaven, waaronder:
 - Natuurherstel stikstofgevoelige gebieden
 - KRW-maatregelen t.b.v. waterkwaliteit en biodiversiteit;
 - Gebiedenaanpak benutten, inspelen op lokale behoeftes en mogelijkheden;
 - Streven naar langjarige borging en passende vergoedingen voor agrarisch ondernemers;
 - Samenwerking natuur & landbouw stimuleren en uitdragen.
- Versterken van het ecologisch functioneren van natuurgebieden;
- Inzet van het instrumentarium:
 - Bestaande en waar nodig nieuwe regelingen inzetten;
 - Investeren in aanleg en uitvoeringscapaciteit;
 - Ecologisch sturing op basis van monitoring.
- Uitbreiden van monitoring.